

AZERBAYCANLI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE, TÜRKİYELİ ÖĞRENCİLERİN DE AZERBAYCAN TÜRKÇESİNİ ANLAMA ORANLARI ÜZERİNE BİR DENEME

Dr. Erdal KARAMAN
Qafqaz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
erdalkaraman@yahoo.com

Özet

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Türkiye ile Türk cumhuriyetleri arasındaki ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkiler süratli bir şekilde artmaya başladı. Bu süreçle birlikte Türk dünyasında ortak dil tartışmaları da gündeme geldi. Sözü edilen dönemde farklı görüşler ortaya atıldı. Bugün de ortak dile ilgili tartışmalar, eskisi kadar yoğun olmasa da devam etmektedir. Ortak dil bağlamında lehçeler arasındaki anlama oranları önem arz etmektedir. Türkiye ve Azerbaycan Türkçelerinde anlama oranları diğer lehçelere göre daha yüksektir. Bu çalışmada, Türkiyeli öğrencilerin Azerbaycan Türkçesini, Azerbaycanlı öğrencilerin de Türkiye Türkçesini anlama oranları üzerine bir deneme yapıldı.

Anahtar Kelimeler: ortak dil, Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesi.

AN ESSAY ABOUT HOW AZERBAIJAN STUDENTS UNDERSTAND TURKISH AND TURKISH STUDENTS UNDERSTAND AZERBAIJAN TURKISH

Abstract

After the collapse of SSSR relationships between Turkey and Turkish republics have accelerated. In this process a common language for the Turkish world has also been on the agenda. Different ideas have been proposed during this period. Today discussions about a common language, though not so intense as in previous times, are still going on. In the context of common language the proportions of being understandable between dialects is important. Understandability between Turkish and Azerbaijan Turkish are higher than other dialects. An experiment has been done on how Azerbaijan students understand Turkish and Turkish students understand Azerbaijan Turkish.

Key words: common language, Azerbaijan Turkish, Turkish.

GİRİŞ

Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte Türkiye ve Türk cumhuriyetleri arasındaki ilişkiler tekrar başladı. Bu süreçle birlikte dille ilgili tartışmalar da gündeme geldi. Ortak dil tartışmalarının yoğunluk kazandığı dönemde Türkiyeden Azerbaycan'a, Azerbaycandan da Türkiye'ye öğrenim görmek için öğrenciler gelmeye başladı. Karşılıklı olarak Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye; Türkiyeli öğrencilerin de Azerbaycan Türkçesini öğrenmeleri bu dönemde gerçekleşti. Bu süreç, Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinin birbirine çok yakın olması sebebiyle diğer Türk Cumhuriyetlere nazaran daha süratli oldu. Son zamanlarda bu oranında iki ülke arasındaki ilişkilere paralel olarak arttığı görülmektedir. Bu çalışmada, Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye Türkçesini; Türkiyeli öğrencilerin de Azerbaycan Türkçesini anlama oranları üzerine bir çalışma yapıldı.

METOT:

Çalışma için birisi Türkiye'den diğeri de Azerbaycan'dan olmak üzere ellışer kişilik iki grup seçildi. Öğrenciler seçilirken, karşılıklı olarak, Türkiyeli öğrencilerin Azerbaycan; Azerbaycanlı öğrencilerin de Türkiye Türkçesiyle ilgili herhangi bir kursa ya da etkinliğe katılmamış olmaları göz önünde bulunduruldu.

Türkiye'den seçilen grup Azerbaycan'a üniversite öğrenimi almak için gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrenciler Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelmiştir. Sözü edilen öğrencilerin bazıları şehirlerde, bazıları da köylerde ikamet etmektedir. Azerbaycanlı öğrenciler de aynı şekilde Azerbaycan'ın farklı bölgelerinden Bakü'ye üniversite öğrenimi almak için gelenlerden oluşmaktadır.

Gerek Azerbaycan gerekse Türk edebiyatından seçilen metinlerin müelliflerinin aynı dönemde yaşamış olmasına dikkat edildi. Her iki sahadan seçilen metinlerdeki kelime sayısı 1125'tir. Seçilen gruplar üniversite hazırlık sınıfında okumaktadır. Ankete katılan öğrenciler eğitim, iktisat, mühendislik ve hukuk fakültelerinin hazırlık sınıflarında öğrenim görmektedir.

Her iki gruba da aynı süre verildi, öğrencilerin anlama oranları tespit edilmeye çalışıldı. Öğrencilerin yaş aralıkları 17-21 arasında değişmekte olup yoğunluk 17-18 yaş arasındadır. Metinlerde bilinmeyen kelimeler tespit edilmeye, alfabe ile ilgili karşılaşılan sorunlar ortaya konulmaya çalışıldı. Her iki grup için seçilen metinler ve yazarları şöyledir:

METİNLER:

1. TÜRKİYE SAHASI:

Bülbül: Mehmet Akif Ersoy (1873-1936)

İlk (Şiir): Sezai Karakoç (1933-)

Hazinedeki Paslı Teneke: Aziz Nesin (1915-1995)

Fazla Şekerin Zararı: Bugün Gazetesi (27.09.2008)

2. AZERBAYCAN SAHASI:

Hübut-i adem: Hüseyin Cavit (1882-1941)

Anam öldü mü?: Bahtiyar Vahabzade (1925-2009)

Vehime: Anar (1938-)

Bakıda Azerbaycanlıların Kurultayı Geçirilir: Azerbaycan Gazeti (27.09.2008)

Bunun yanında metinlerle ilgili her iki gruba da aşağıdaki sorular yöneltildi:

1. Metinleri okurken alfabe ile ilgili herhangi bir problem yaşadınız mı?
2. Metinleri anlamada karşılaştığınız problemler nelerdir?
3. Kelimeler hakkında düşünceleriniz nedir?
4. Metinleri kolaydan zora doğru sıralayınız?
5. Sizin eklemek istediğiniz bir husus var mı?

1. AZERBAYCANLI ÖĞRENCİLERE AİT VERİLER

1.1. Bülbül: Mehmet Akif ERSOY

Azerbaycanlı öğrencilerin verilen metinleri anlama oranları karşılaştırıldığında, diğer metinlere nazaran, Mehmet Akif ERSOY'un "Bülbül" şiirindeki kelimeleri anlamada güçlük çektikleri görülmektedir.

Sözü edilen şiirdeki anlaşılmayan kelimelerin oranları şu şekildedir:

Kelime:	Bilmeyen. S	Kelime	Bilmeyen. S.	Kelime	Bilmeyen. S.
abad:	1	afak:	17	ahrar:	26
aşyan:	18	bud-ı mutlak:	17	bunal-.	3
cihan:	1	çoştur-:	1	çiğne-:	4
dem:	3	dındaş:	9	durgun:	1
ebad:	20	enin:	14	eyyam:	16
feza:	5	fişkir-:	1	garb:	9
gaye:	8	gülşen:	3	hak-ı ecdat	11
hanuman:	37	harab:	1	hareme:	1
haremgah:	8	haşrolmak	18	hazan:	16
hercümerc:	26	heybet:	7	hilkat:	32
huruşan:	22	hüsrane:	18	ıssız:	8
ihlal:	12	inle-:	4	istiğrak:	33
kayıt:	1	kır:	10	kubbe:	6
küskün:	1	lal:	1	mabed.	3
mahkum:	1	mahkum-ı mutlak:	1	mahkum-ı pervaz:	7
matem:	4	mazi:	34	memdud:	31

meva:	20	mevcamevc:	39	muazzam:	21
muhayyel:	30	muhrik:	18	müselsel:	33
müsteğrak:	35	nagah:	18	nakuus:	31
namahrem:	4	name:	1	nefha:	36
perişan:	2	pervaz:	14	ruh-ı serbaz:	8
saltanat:	2	satvet:	23	semavi:	4
serap:	24	serbaz:	14	sur-ı mahşer:	10
şayet:	17	şenaat:	29	tırman-:	2
turap:	25	umman.	4	ürper-:	1
vahdetgah:	10	vecd:	17	ya rab:	3
yad:	5	zalam:	19	zaten:	1
zemin:	4	zillet:	9		

Toplam Kelime s.: 83

1.2.İlk (Şiir) Sezai Karakoç

Kelime:	Bilmeyen. S	Kelime	Bilmeyen. S.	Kelime	Bilmeyen. S.
akrep:	1	ayık:	1	ayna:	2
bakire:	6	cariye:	26	çağır-:	2
deneme:	1	geyik:	8	ilkin:	1
karşı:	3	kımlıda-:	3	tren:	1
körlük:	1	uzanış:	1	leylak:	8
yalın:	2	leylek:	2	nagah:	1
nehir:	2	olağan:	9	soluk:	2
suna:	4				

Toplam Kelime s.: 22

1.3.Hazinedeki Paslı Teneke: Aziz Nesin

Kelime:	Bilmeyen. S	Kelime	Bilmeyen. S.	Kelime	Bilmeyen. S.
canlan-	1	çakıl:	1	dalavere:	11
emanet:	1	kurnaz:	7	kutsal:	3
mücevher:	2	sadrazam:	15	tören:	1
ulus:	7				

Toplam Kelime s.:10

1.3.Fazla Şekerin Zararı: Bugün Gazetesi

Kelime:	Bilmeyen. S	Kelime	Bilmeyen. S.	Kelime	Bilmeyen. S.
baklagil:	8	belirti:	1	bulgur:	8
diyabet:	4	insülin	4	kaydet-:	2
kepek:	2	meşrubat:	23	posa:	12
tüket-:	2	tüketim:	1	yatkın:	2

Toplam Kelime s.: 12

2.AZERBAYCANLI ÖĞRENCİLERİN ANLAMADIKLARI KELİMELERİN ÖZELLİKLERİ

2.1.Arapça Kelimeler

abad, ahrar, afak, ebad, enin, eyyam, feza, gaye, harem, garb, feza, harap, harem, hercümerc, heybet, hüsrân, ihlal, istiğrak, kubbe, mabed, muhayyel, mahrem, mahkum, mazi, meva, mevcamevc, muazzam, muhayyel, muhrik, mukayyed, mutlak, müselsel, müsteğrak, nakuus, name, nefha, saltanat, semavi, sema, şenaat, turap, umman, vecd, zaten, zemin, zillet, akrep, bakire, cariyе, leylak, nehir, emanet, mücevher, bakla, meşrubat, nağme, vadi, kayıt, rab, bulgur. Kelime Sayısı: 60

2.2.Farsça Kelimeler

kurnaz, cihan, dem, Gülşen, hanuman, hazan, huruşan, lal, nagah, name, perişan, pervaz, serbaz, şayet, vahdetgah, ayna, leylek, nagah, yad, namahrem. Kelime Sayısı: 2

2.3.Batı Kökenli Kelimeler: tren, diyabet, insülin. Kelime Sayısı: 3

2.4.Diğer Dillerden Geçen Kelimeler: ulus. Kelime Sayısı: 1

2.5.Farsça Tamlamalar: bud-ı mutlak, hak-i ecdat, mahkum-ı mutlak, mahkum-ı pervaz, ruh-ı serbaz, ruh-ı mahşer, sur-ı mahşer. Kelime Sayısı: 14

2.6.Fiiller: uğraş-, ürper-, çiğne-, fışkır-, coştur-, kımılda-, çağır-, canlan-, tüket-, kaydet-, tırman-, haşrol-, inle-. Kelime Sayısı: 13

2.7.Türkiye ve Azerbaycan Türkçesinde Fonetik Yönden Farklı Olan Kelimeler: kaydet-geydet-, rab-reb. Kelime Sayısı: 2

2.8.Türkçe Basit Kelimeler: kır, pek. Kelime Sayısı: 2

2.9.Türemiş Kelimeler: ıssız, körlük, belirti, tüketim, yatkın, olağan, soluk, ilkin, kutsal, dındaş (ar.din+tür.daş), durgun, uzanış, deneme. Kelime Sayısı:14

2.10.Eş Anımlı Kelimeler: ulus-millet, kutsal-mükeddes, nehir-çay, gaye-meksed, tren-gatar, mazi-geçmiş. Kelime Sayısı: 6

3.METİNLERE GÖRE ANLAMA ORANLARI

Azerbaycanlı öğrencilerin metinleri anlama oranları karşılaştırıldığında Ersoy'un "Bülbül" şiirini birçok öğrencinin anlamada zorlandığı görülmektedir. Öğrencilerin metinleri zordan kolaya doğru sıralamaları istendiğinde şöyle bir tablo çıkmaktadır.

1. Ersoy-Bülbül,
2. Karakoç-İlk,
3. Bugün-Fazla Şekerin Zararı,
4. Nesin-Hazinedeki Pahlı Teneke.

Azerbaycanlı öğrencilerden, “Bülbül” şiirindeki Arapça, Farsça kelimeleri anlamayanların sayısı bir hayli yüksektir. “Hazinedeki Paslı Teneke” hikâyesini Azerbaycanlı talebelerin büyük bir oranın anladıkları görülmektedir. Bahsedilen hikâyedeki ve şiirlerdeki bazı Türkçe kelimeleri Azeri öğrencilerin anlamamalarının sebebi Azerbaycan Türkçesinde bu kelimelerin eş anlamlarının ya da başka dillerden geçen kelimelerin kullanılmasındandır.

4. AZERBAYCANLI ÖĞRENCİLERİN ANKETTEKİ SORULARA VERDİKLERİ CEVAPLAR

1. Metinleri okurken Alfabe ile ilgili herhangi bir problem yaşadınız mı?

Azerbaycanlı öğrencilerin tamamı alfabe ile ilgili herhangi bir problem yaşamadıklarını dile getirmişler. Azerbaycan alfabesinde Türk alfabesinden farklı olarak q, x ve ə harfleri vardır. Ankete katılan talebeler Türk alfabesini rahatlıkla okumaktadırlar.

2. Metinleri anlamada karşılaştığınız problemler nelerdir?

Birçok öğrenci günümüz Türkiye Türkçesinde kullanılan alıntı kelimeleri anlamadıklarını dile getirmiş.

3. Kelimeler hakkında düşünceleriniz nedir?

Öğrencilerin ekseriyeti “Bülbül” şiirindeki Arapça ve Farsça kelimeleri anlamadıklarını belirtmiş. Türkiyeli öğrencilerle mukayese edildiğinde Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiyeli öğrencilere nazaran anlama oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

4. Metinleri kolaydan zora doğru sıralayınız.

Ankete katılan öğrencilerin tamamına yakını metinleri kolaydan zora doğru; “Hazinedeki Paslı Teneke, Fazla Şekerin Zararı, İlk, Bülbül” şeklinde sıralamış.

5. Sizin eklemek istediğiniz bir husus var mı?

Öğrencilerin çoğu bu soruya “hayır” cevabını vermiş. Bazıları da verilen metinlerde anlamadıkları kelimelerin çok olduğunu dile getirmiş.

5. TÜRKİYELİ ÖĞRENCİLERE AİT VERİLER

5.1. Hübut-i Adem: Hüseyin Cavit

Kelime	Bilmeyen S.	Kelime	Bilmeyen S.
ademiyyet	4	alem-i pak	1
asude	18	azade	5
baharistan	6	belke	2
berg	8	berg-i ummit	14
beşer	3	bet-beniz	1
bezm	10	bigane	20

canib	15	cavid	24
dildade	13	dildadeyi zevkü şetaret	9
ehtirasat	23	envare	23
eşq mehvü	5	eşq	4
feqet	1	ferah	4
gafil	1	geydikleri	1
geyim	1	gülzarı cennet	2
gülzar	14	güzin	12
baharistan	1	haman	15
handan	11	herasan	19
heyhat	4	heyran	2
hicab	16	hüsnümatem	1
hüzm	1	xakra	43
xezan	8	xülya	4
idrak	2	iffet	1
ismet	10	qefil	4
lahuti	22	matem	3
mebhut	36	mehv	7
mehvü zail	13	mest	9
mestü şeyda	17	mev'a	33
münevver	6	müstağrak	32
nesbet	16	neşir	18
pak	1	perizad	24
renge-sefalet	2	rövze	18
rövzei cennet	20	ruhani	1
safi üryan	18	sefaletperver	13
sehra	4	sehrayı-xülya	7
semavi	3	serasar	24
serazad	19	sermediyet	20
sufliyyat	27	süfli	20
şad	3	şadü xandan	21
şetarat	17	şeyda	3
teferrücgah	32	teravat	17
ülvi	3	ülviyyat	20
ümmid	1	üryan	4
vaqfi sevda	20	verdiş	12
vüslet güzın	22	vüslet quzını-bezm	22
vüsletgüzını bezmi ismet	22	zayil	7
zerrinper	25	zerrinperver	29
zevkü şetaret	22		

Toplam Kelime S.: 204

5.2. Anam Öldü Mü? : Bahtiyar Vahabzade

Kelime	Bilmeyen S.	Kelime	Bilmeyen S.
bala	5	boya-başa	4
cilve	2	cürbecür	22
dönüm	1	dünen	1
gurub	6	qaytar-	3
üz	2	üz-	1
xal	5	xatire	1
yuxu	3		

Toplam Kelime S.: 13

5.3. Vehime: Anar

Kelime	Bilmeyen S.	Kelime	Bilmeyen S.
agust	8	axı	8
axır	5	axtar-	10
ayan	8	bala	1
bedbexh	12	bele	1
berk	9	bezek	3
bezmireba	2	birmertebeli	1
bostan	1	cehd	14
çılçırak	13	dehliz	12
deyende	1	elaqe	1
eyvan	16	göyerti	7
hezmi-rabe	23	iyul	16
işıklandır-	1	kollega	25
magnitofon	33	mebel	8
mebleğ	1	mehz	22
melum	1	menzil	5
metbex	6	meyne	15
minib	1	mualice	15
mükabil	5	mütehessıs	22
naxış	2	oyan-	1
özge	3	palıd	5
pamidor	3	patsient	40
peşe	7	psixiatr	7
qarıblik	1	qelyanaltı	17
qeribe	5	qeribelik	7
rabe	8	rifah	11
sağal	13	sapıntı	5
selige sehmanlı	17	stereodinamik	5
şehla	3	şenbe	6
şerab	1	şlang	30
taam	13	tikdir	3
toyuk	2	vaz	6
veci	14	verdiş	6
xıyar	1	xrustal	25
yiye	5	yyiyelen-	6
yüngülleştir-	16	yüngül	16
yüngülleş-	16		

Toplam Kelime S.: 145

5.4.Bakıda Azerbaycanlıların Kurultayı Geçirilir

Kelime	Bilmeyen S.	Kelime	Bilmeyen S.
aparət	2	beynelhalk	12
birinci hanım	1	cavid	1
cazip	1	deputat	23
derc	15	dercol	15
edet	2	edet-enane	2
enane	3	fexr et	12
fexr	5	fond	3
hoşmeram	3	humanitar	23
huquq	2	icra aparatı	2
ictimai	3	iştirak	2
keçip	3	malik	3
merdlik	2	misilsiz	4
misir	1	münevver	2
mürekkep	6	müselman	5
neşr	4	numayende	19
övlət	2	perizad	1
prezident	2	qerb	3
qonakperverlik	1	safü üryan	2
saxla	1	sedr	5
sefir	7	sefirlik	1
sehe	1	sehife	2
semere	5	sentyabır	5
serasar	3	sermediyyet	6
şert	1	tolerant	17
uca	3	ülviyyet	2
xeyirxah	7	xeyli	3
xidmet	3	xoşmeram	12
zerrinper	3		

Toplam Kelime S.: 114

6.TÜRKİYELİ ÖĞRENCİLERİN ANLAMADIKLARI KELİMELERİN VASIFLARI

6.1.Arapça Kelimeler:

Cilve, gurub, xal, xatire, axır, cehd, dehliz, elaqe, mebleğ, mehz, melum, menzil, metbex, meyne, mualice, mükabil, mütehessıs, qarıblık, qeribe, qeribelik, rabe, rifah, şerab, taam, veci, xıyar, beynelhalk, cazip, derc, edet, enane, fexr, huquq, ictimai, iştirak, malik, misilsiz, münevver, mürekkep, müselman, neşr, övlət, qerb, sedr, sefir, sefirlik, sehe, sehife, semere, sermediyyet, ülviyyet, xeyli, xidmet, ademıyyet, beşer, canib, cavid, ehtirasat, envare, eşq, feqet, ferah, gafil, heyhat, heyran, hicab, hüzm, idrak, iffet, ismet, lahuti, matem, mebhut, mehv, mev'a, münevver, müstağrak, nesbet, neşir, rövze, ruhani, sehra, semavi,

sermediyyet, semere, palıd, sufliyyat, süfli, şetarat, teravat, selige, ayan, ülvi, ülviyyat, üryan, , xülya, zayil. Kelime Sayısı: 98

6.2Farsça Kelimeler:

Asude, mest, azade, baharistan, berg, şeyda, bezm, eyvan, bigane, dildade, dildadeyi zevkü şetaret, gülzar, Güzin, baharistan, haman, xakra handan, herasan, xezan, xülya, pak, perizad, rengi-sefalet, rövze, safi üryan, sefaletperver, sehrayı-xülya, serasar, serazad, sermediyet, şad, şadü xandan, şeyda, ümmid, verdiş, vüslet, güzin, vüslet quzini-bezm, vüsletgüzini bezmi ismet, zerrinper, zerrinperver, zevkü şetaret, bala, cürbecür, xal, bala, bedbexh, berk, bezmireba, birmertebeli, bostan, cehd, çılçırak, hezmi-rabe, naxış, peşe, şehla, şenbe, verdiş, hoşmeram, serasar, xeyirxah, xoşmeram, zerrinper. Kelime Sayısı: 82

6.3.Batı Kökenli Kelimeler:

Agust, iyul, pamidor, patsient, psixiatr, xrustal, Aparat, fond, aparat mebel. Kelime Sayısı: 9

6.4.Diğer Dillerden Geçen Kelimeler:

Kollega, magnitofon, şlang, , deputat. Kelime Sayısı: 6

6.5.Farsça tamlamalar:

Alem-i pak, berg-i ummit, dildadeyi zevkü şetaret, rengi-sefalet, rövzei cennet, safi üryan, sahrayı-xülya, gülzarı cennet, vaqfi sevda, vüslet quzini-bezm, vüsletgüzini bezmi ismet, bezmireba, hezmi-rabe. Kelime Sayısı: 23

6.6.Fiiller:

Qaytar-, üz-, axtar-, ışıklandır-, yiyelen-, yüngülleştir-, yüngülleş-, dercol-, fexr et, saxla-, oyan-, sağal-. Kelime Sayısı: 12

6.7.Türkiye ve Azerbaycan Türkçesinde Fonetik Yönden Farklı Olan Kelimeler:

Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinde fonetik yönden farklılık arz eden kelimeler Türkiyeli öğrenciler tarafından anlaşılmamaktadır. Bu kategorideki kelimeler Türkiyeli öğrencilerin çok kısa sürede öğrenebilecekleri kelimelerdendir:

Belke-belki, ehtirasat-ihirasat, eşq-aşk, feqet-fakat, geydikleri-giydikleri, geyim-giyim, heyran-hayran, xezan-hazan, qefil-gafil, nesbe-nisbet, rövze-ravza, rövzei cennet-ravza-yı cennet, sehra-sahra, sehrayı-xülya-sahra-yo hülya, ümmid-ümit, vüslet güzin-vuslat guzin, vüslet quzini-bezm-vuslat guzin-i bezm, vüsletgüzini bezmi ismet-vuslat guzin-i ismet, üz-yüz, yuxu-uyku, bele-böyle, deyende-diyen, elaqe-alaka, melum-malum, minib-binip, qeribe-grarip, qeribelik-gariplik, rifah-refah, toyuk-tavuk, edet-adet, edet-enane-adet anane, enane-anane, fexr et-fahret-, fexr-fahr, hüquq-hukuk, keçip-geçip, misir-mısır, övlat-evlat, qerb-garp,

safü üryan-saf u üryan, sehe-saha, sehife-sayfa, ülviyyet-ulviyyet, xeyli-hayli, xidmet-hizmet. Kelime Sayısı: 52

6.8.Basit Kelimeler:

Üz, toyuk, yiye, Kelime Sayısı: 3

6.9.Türemiş Kelimeler:

Geyim, dünen, qaytar-, yuxu, axtar-, göyerti, ışklandır-, oyan-, özge, qariblik, qeribelik, sağal, sapıntı, tikdir-, yiyelen-, yüngülleştir-, yüngülleş-, sefirlik. Kelime Sayısı: 18

6.10.Eş anlamlı Kelimeler:

Azade, bala, boya-başa, cürbecür, dünen, qaytar-, üz, üz-, xal, yuxu, axır, axtar-, ayan, bezek, Çılçırak, gelyanaltı, göyerti, kollega, magnitofon, mebel, menzil, mualice, oyan-, özge, peşe, qariblik, qelyanaltı, sağal, tikdir, yiye, yiyelen-, yüngülleştir-, yüngül, yüngülleş-, birinci hanım, fexr et, fexr, neşr, saxla, sedr, uca, ülviyyet. Kelime Sayısı: 44

7.METİNLERE GÖRE ANLAMA ORANLARI

Türkiyeli öğrencilerin Hüseyin Cavit'in Hübut-ı adem şiirini anlamada güçlük çektikleri görülmektedir. Tük öğrencilerin metinleri anlama oranlarını zordan kolaya doğru şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Hüseyin Cavit-Hübut-i Adem,
2. Anar-Vahime,
3. Bakıda Azerbaycan Kurultayı Geçirilir,
4. Vahabzade-Anam Öldü Mü.

Türkiyeli ve Azerbaycanlı öğrenciler karşılaştırıldığında, Türk öğrencilerin Azerbaycanlı öğrencilere göre metinleri anlama oranları daha düşüktür. Türkiyeli öğrencilerin, Hüseyin Cavit'in şiirini anlamada bir hayli zorlandıkları görülmektedir. Çağdaş olmasına rağmen Anar'ın eseri de Türkiyeli öğrencilerin zorlandığı metinlerden birisidir. Anar'ın eserinde yer alan yabancı menşeli kelimelerin yoğunluğu anlama seviyesini etkilemektedir. Özellikle de bu metindeki Rusça kelimeler Türkiyeli öğrenciler tarafından anlaşılmamaktadır. Bahtiyar Vahabzade'nin şiiri Türkiyeli öğrenciler tarafından çok rahat anlaşılmıştır. Basından seçilen metindeki birçok kelime de Türk öğrenciler tarafından anlaşılmamıştır. Azerbaycan sahasından seçilen metinlere genel olarak bakıldığında Türkiyeli öğrencilerin Arapça, Farsça unsurların ve Rusça kelimelerin çoğunlukta olduğu metinleri anlamada zorluk çektikleri görülmektedir. Bunun yanında Türkçe olup da Azerbaycan sahasında fonetik yönden farklılık arz eden kelimeler de anlamayı zorlaştırmaktadır.

8. TÜRKİYELİ ÖĞRENCİLERİN ANKETTEKİ SORULARA VERDİKLERİ CEVAPLAR

1. Metinleri okurken Alfabe ile ilgili herhangi bir problem yaşadınız mı?

Türkiyeli öğrencilerden büyük çoğunluğu alfabede sıkıntı çekmediklerini dile getirmiş. (Sayı 35) Bazıları da Türk alfabesinden farklı olarak Azerbaycan alfabesinde bulunan harflerin kısmen zorlandıklarını belirtmişler. (Sayı 15)

2. Metinleri anlamada karşılaştığınız problemler nelerdir?

Türkiyeli öğrencilerin büyük bir kısmı Hüseyin Cavit'in şiirini anlamada zorlandıklarını dile getirirken, bazıları da fonetik yönden farklı olan kelimeleri anlamada sıkıntı çektiklerini belirtmişler.

3. Kelimeler hakkında düşünceleriniz nedir?

Öğrencilerin büyük bir kısmı yabancı menşeli kelimeleri anlamada sıkıntı çektikleri dile getirmiş. Arapça ve Farsça kelimelerin bir kısmını anlayabilen öğrenciler, özellikle Rusça'dan geçen kelimeleri anlamadıklarını ifade etmişler.

4. Metinleri kolaydan zora doğru sıralayınız?

Türk öğrenciler metinleri kolaydan zora doğru "Anam Öldü mü?", "Bakıda Azerbaycan Kurultayı Geçirilir", "Vehime, Hübut-ı adem" şeklinde sıralamışlar.

5. Sizin eklemek istediğiniz bir husus var mı?

Birçok öğrenci bu soruya "hayır" cevabını verirken, bir kısmı da metinleri zamanla daha rahat anlayacaklarını dile getirmişler.

9. AZERBAJCANLI VE TÜRKİYELİ ÖĞRENCİLERİN METİNLERİ KARŞILIKLI ANLAMA ORANLARI

Türkiyeli Öğrenciler:

Metin: Bilinmeyen Kelime Say.

Hüseyin Cavit:	204
Bahtiyar Vahabzade:	13
Anar:	145
Bakıda Azerbay. Kurultayı Geçir.:114	

Azerbaycanlı Öğrenciler:

Metin Bilinmeyen Kelime Say.

M.Akif Ersoy:	83
Sezai Karakoç:	22
Aziz Nesin:	10
Fazla Şeker. Zararları:	12

SONUÇ

Batı Türkçesinin iki kolu olan Türkiye ve Azerbaycan Türkçesinde birçok unsur birbirine benzemektedir. Bu durum karşılıklı olarak Türkiye ve Azerbaycan Türkçesini konuşan insanların birbirlerini anlama oranlarını müspet yönde etkilemektedir. Bunun yanında Azerbaycan'ın, Sovyetler Birliği'nden ayrıldıktan sonra Latin alfabesine geçmesi Türkiyeli öğrencilerin Azerbaycan sahası

metinlerini okumaları ve anlamalarını daha kolaylaştırmıştır. Azerbaycan Türkçesinde q, x, ə gibi farklı harflerin olmasına rağmen Azerbaycan alfabesi Türkiyeli öğrenciler tarafından rahatlıkla okunmaktadır. Yukarıda da görüldüğü gibi Azerbaycan Türkçesine Rusça'dan geçen kelimeler, Türk öğrenciler tarafından anlaşılmemektedir. Bunun yanında Türkiye sahasındaki metinlerde yer alan Arapça ve Farsça kelimeleri Azerbaycanlı öğrenciler, Türkiyeli öğrencilerin Azerbaycan sahasında yer alan Arapça, Farsça kelimelere göre daha rahat anladıkları görülmektedir. Genel olarak metinleri anlama oranına bakıldığında Azerbaycanlı öğrenciler, Türkiyeli öğrencilere göre daha ileri oldukları görülmektedir. Azerbaycanlı öğrencilerin bu hususta daha başarılı olmalarının sebebi Türkiye'den Azerbaycan'a, Azerbaycan'dan Türkiye'ye binlerce öğrenci yüksek öğrenim görmek için gelmekte ve birçok Türk iş adamı Azerbaycan'da yatırım yapmaktadır. Diğer taraftan Türk müteşebbislerin açtıkları özel okulların yanında, devlet okullarının da Azerbaycan'da eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmeleri, son zamanlarda Türk televizyon kanallarının Azerbaycan'da ilgiyle izlenilmesi bu ülkede Türkiye Türkçesinin daha rahat anlaşılmasında önemli rol oynamaktadır. Diğer taraftan her geçen gün iki ülke arasındaki ilişkilerin artması geliş ve gidişlerin sıklaşması Azerbaycan halkının Türkçe'ye olan ilgisini daha da artırmıştır. Buradan hareketle Azerbaycan ve Türkiye Türkçesindeki anlama oranlarını en üst düzeye çıkarmak için her iki sahada da kullanılan eş anlamlı kelimelerin artırılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

TİETZE, Andreas, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati*, İstanbul 2002.

Ankete Katılan Öğrenci Sayıları: Azerbaycanlı: 50; Türkiyeli: 50

Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügati, Bakı 2006.

ALTAYLI, *Seyfettin, Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul 1994.

SAMİ, *Şemseddin Kamus-ı Türki*, İstanbul 2002.

TDK Büyük Türkçe Sözlük, Ankara 1998.